
Tiiu Soidre

Arbetslöshet och generation

– unga kvinnor och män och deras föräldrar

Frågan som behandlas i denna artikel är om det finns något samband i arbetslöshet mellan generationerna. Longitudinella analyser av drygt 31 000 unga vuxna i Sverige och deras föräldrar tyder på att föräldrars erfarenhet av arbetslöshet ökar riskerna för barnen att själva bli arbetslösa, att bli det upprepade gånger samt att bli det för en längre tid. Moderns arbetslöshet tycks ha samband både med döttrars och söners arbetslöshet, medan faderns främst har samband med sönerns. Förklaringar söks i könsarbetsdelningen där en dimension är det asymmetriska föräldraskapet.

Arbetslösheten, oavsett hur den definieras, är generellt högre för ungdomar än för den förvärvsarbetande befolkningen i övrigt. Det gäller både när tillgången på arbete är god och när det råder sämre möjligheter att hitta ett jobb. Att så är fallet har många orsaker. Det tar tid att hitta ett jobb när man inte är etablerad på arbetsmarknaden. De unga har mindre erfarenhet av arbetslivet och är därför ofta mindre attraktiva som arbetskraft. Vidare finns det institutionella regler som skyddar dem som redan har jobb. Dessutom kan man anföra strukturella förändringar på arbetsmarknaden, att okvalificerade arbeten generellt har minskat och att detta särskilt påverkar arbetsmöjligheterna för unga (Ashton m fl

1990; Behrenz m fl 1994; Carle 1992; Schröder 1991, 1994, 1995).

I denna artikel skall faktorer som kan tänkas påverka arbetslöshetsrisken och som särskiljer olika kategorier unga studeras. Den fråga som står i fokus är om det finns ett generationsmässigt samband när det gäller arbetslöshet.¹ Jag skall försöka besvara tre frågor, vilka belyser olika aspekter av arbetslöshet för de unga:

1. Har föräldrarnas (moderns/faderns) arbetslöshet under barnens uppväxt någon betydelse för risken för dessa att senare bli arbetslösa?
2. Har unga vuxna vars föräldrar erfarit arbetslöshet fler arbetslöshetsperioder än andra unga? Återkommer arbetslösheten i högre grad bland de förra?
3. Varar arbetslöshetsperioderna längre för de unga vuxna om de har arbetslöshetsbakgrund från föräldrarnas sida?

Tiiu Soidre är universitetslektor vid Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet.

1. Tema för ett pågående forskningsprojekt finansierat av HSFR.

Den tidsperiod för vilken arbetslösheten gäller för ungdomarnas del sträcker sig från januari 1992 till och med juni 1997, föräldrarnas arbetslöshet täcker tidsperioden 1985–90.

Familjens, arbetets och arbetslöshetens genusansikte

Föräldrarnas sociala och materiella förhållanden utgör viktiga villkor för barnens möjligheter. I det avseendet är föräldrarnas position på arbetsmarknaden viktig. Förvärvsarbete är den dominerande försörjningskällan i vår typ av samhälle och har även en allmänt socialt integrerande funktion. Arbetslöshet innebär avsaknad av position på arbetsmarknaden, och de som länge eller återkommande saknar en sådan position riskerar att marginaliseras även i övrigt (Furåker & Soidre 1999; Møller 1996).

Forskningen har visat att arbetslöshet i längden har negativa konsekvenser i psykologiskt, socialt och materiellt avseende för de individer som drabbas och i förlängningen också för de närstående, för familjen. Det som främst har belysts när det gäller familjekonsekvenser är hur mannens/faderns arbetslöshet påverkar familjen och de övriga familjemedlemmarna. Till exempel så påverkar långvarig arbetslöshet familjens ekonomi negativt, och den psykologiska stress som arbetslösheten utlöser sprider sig också i familjen. Något ökat stöd under arbetslöshetstiden från släkt och vänner tycks inte heller utvecklas. Långvarig arbetslöshet verkar snarare generera sociala utestängningsmekanismer med ökad isolering som följd (Fagin & Little 1984; Gallie m fl 1994; Gallie & March 1994; Marsden & Duff 1975; Winefield 1993).

I vilken utsträckning man yrkesarbetar, vilket arbete man har och vilken ställning

man har i arbetslivet är frågor med en tydlig könsprägel. Samhällets könsarbetsdelning innebär att kvinnor och män har olika arbetskraftsdeltagande, att de finns på olika delar av arbetsmarknaden och i olika typer av jobb. Studie efter studie både internationellt och gällande Sverige visar detta (Forsberg 1992; Fürst 1985; Jonung 1997; Kvinnors arbetsmarknad 1993; Neremo 1997; Scott 1994).

I familjen, som en av samhällets primära socialiserande institutioner, grundläggs våra attityder och förhållningssätt, där får vi förebilder för beteenden och roller. I familjen skapas även en könsmässig arbetsdelning och könsberoende förväntningar. Könsocialisationen styr flickor och pojkar mot (delvis) olika framtider när det gäller fördelningen mellan betalt och obetalt arbete, mellan arbete med olika inriktning (Morgan 1996). Även om det idag är självklart att flickor likaväl som pojkar skall ha utbildning och yrkesarbete när de är vuxna, så väljer flickor och pojkar ofta utbildning med olika inriktning, och de har tidiga föreställningar om arbete och yrkesval (Wernersson 1983). Det könsbundna mönstret vad gäller arbetsdelning tycks reproduceras även om vissa förskjutningar sker (Ahrne & Roman 1997; Bäck-Wiklund & Bergsten 1997; Hörnqvist 1997; Neremo 1994).

Om deltagandet på arbetsmarknaden har ett genusansikte är det rimligt att anta att utestängning från arbetsmarknaden i form av arbetslöshet också har det. Brist på arbeten uppstår inte jämnt över arbetsmarknaden utan uppkommer i vissa branscher och i vissa yrken. Till exempel steg byggarbetslösheten kraftigt när nedgången inom byggbranschen började något år in på nitto-talet. Likaså märks arbetslösheten bland undersköterskor efter det att vårdsektorn genomgått stora organisationsförändringar.

Dessa är två branscher med mycket tydlig könsmärkning. Vidare kan kvinnor och män, på grund av könssocialisation och könsspecifika ansvarsområden när det gäller försörjning och vårdansvar ha olika reaktionsmönster och förhållningssätt till arbetslöshet. Traditionellt har studier visat att arbetslösheten drabbar män allvarligare eftersom de har haft försörjningsansvaret, men med förändrade mönster därvidlag så är tendensen att skillnaden mellan könen utjämnas. Unga kvinnor har ofta en stark arbetsorientering och ser minst lika allvarligt, ja ibland till och med allvarligare på arbetslöshet än unga män (Nordenmark 1995, 1997). Det är således viktigt att i analyserna ta hänsyn till arbetslöshetsbakgrund både för modern och för fadern samt göra både separata och gemensamma analyser för unga kvinnor och unga män.

Urval och val av indikatorer

Det empiriska materialet består av ett fyraprocentigt slumpmässigt urval ungdomar alla mantalsskrivna i Sverige 1990. De födelsekohorter som ingår i analyserna i denna artikel är ungdomar födda 1968–74. Det är totalt 31 878 ungdomar, 15 562 unga kvinnor och 16 316 unga män. Till detta urval har ungdomarnas föräldrar kopplats. Materialet är av registerkaraktär och har ställts till förfogande av EpC, Socialstyrelsen.

Personer som flyttat in i landet efter 1990 ingår således inte. Detta innebär sannolikt att vissa invandrarkategoriernas arbetslöshetsrisker underskattas. Det är även vanligare (i materialet) att invandrare och ”äldre unga” är ”föräldralösa”. Över huvud taget finns ingen information om individer, inklusive föräldrar, om de inte var mantalsskrivna i Sverige 1990, och inte heller om föräldrar födda före 1928. Det innebär att

ha enbart en förälder eller ingen förälder alls (i materialet) är främst en konsekvens av hur och när urvalet har gjorts och avgränsats samt hur olika register har sammankopplats. Tyvärr är det inte en användbar indikator på familjesammansättning under uppväxttiden.

Arbetslöshet ses här i vid mening och inkluderar förutom öppen arbetslöshet också deltagande i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är således avsaknaden av ett marknadsarbete i mer reguljär mening som avses. Något direkt mått på arbetslöshetserfarenhet finns inte i det empiriska materialet och jag kommer att använda mig av två olika indikatorer, en gällande föräldrarna och för tiden 1985–90, den andra gällande deras barn – de unga vuxna – för tiden från januari 1992 till och med juni 1997.

För föräldrarnas vidkommande har ett mått på ersättning vid arbetslöshet konstruerats. Om individen har arbetslöshetsersättning eller kontant arbetsmarknadsstöd (KAS) någon gång under ett år kategoriseras det som arbetslöshetsrelaterad inkomst för individen det året (jfr Korpi 1995). Tidsperioden jag valt omfattar sex år (1985–90). Under den perioden fanns det generellt sett gott om arbeten i Sverige, arbetskraftsdeltagandet var högt och arbetslösheten låg. De arbetslöshetsrelaterade inkomstklasserna som används är följande tre: ingen arbetslöshetsrelaterad inkomst, arbetslöshetsrelaterad inkomst under ett till två år samt arbetslöshetsrelaterad inkomst under tre år eller längre. Detta mått är en approximation och det finns arbetslöshetserfarenhet som inte täcks av detta, t ex arbetslösa som av olika skäl ej varit berättigade till ersättning. Både moderns och faderns eventuella arbetslöshet beaktas.

För barnens – de unga vuxnas – vidkommande använder jag som indikator på arbetslöshet huruvida individen är arbets-

sökande eller föremål för arbetsmarknads- politiska åtgärder och därmed registrerad som sådan i Arbetsmarknadsstyrelsens händelsedatabas: Händel. Det är således individer som är registrerade som öppet arbetslösa och sådana som deltar i olika arbetsmarknads- politiska åtgärder som har kategoriserats som arbetslösa. Jag är medveten om att det är ett mycket grovt mått. Man kan ha vänt sig till arbetsförmedlingen och därmed vara registrerad i databasen av olika anledningar, med olika varaktighet och man kan återkomma vid flera tillfällen. En enstaka period, som dessutom är kort, utgör troligen inga problem för individen, men om perioderna återkommer och/eller är långa är det mer bekymmersamt. Denna indikator får emellertid utgöra en första ingång i problematiken.² Mer ingående analyser av olika aspekter av att finnas i Händel kommer även att ske.

En aspekt som belyser allvaret i arbetslöshetssituationen är om arbetslösheten återkommer. En person som har många arbetslöshetsperioder har troligen klara svårigheter att mer varaktigt etablera sig på arbetsmarknaden eller komma ur arbetslösheten av annat skäl. För en individ som är arbetslös en enstaka period kan det däremot vara fråga om ett mer tillfälligt problem.

En annan aspekt som även den pekar på allvaret i arbetslöshetssituationen är hur lång tid individen är arbetslös. Rör det sig om flera månader eller till och med år, eller är det fråga om endast några dagar eller veckor? Lång tid skulle peka på att individen har svårigheter att hitta ett arbete – varaktigt eller tillfälligt. Kort tid skulle tyda på att problemen är tillfälliga, eller också att arbetslöshetsperioden kan ha avslutats av annat skäl, t ex för studier. Varaktighetsaspekten analyseras för alla arbetslöshetsperioder som äger rum för ungdomarna från januari 1992 till och med juni 1997.

Arbetslösheten både bland vuxna och ungdomar varierar socialt och utbildningsmässigt. Lågutbildade och personer med mindre kvalificerade arbeten har relativt sett större risker att bli arbetslösa (Gallie & Marsh 1994; Payne 1987). Vilket yrkesområde man verkar inom har också betydelse för arbetsmöjligheterna och arbetslöshetsriskerna. Det gäller särskilt vid strukturella förändringar av arbetsmarknaden. I analyserna ingår utbildningsinriktning som till vissa delar även är uppdelad på två kvalifikationsnivåer: gymnasium respektive högskola.

Klassbakgrund har stor betydelse när det gäller fördelning av sociala och materiella livschanser för ungdomarna. Men position i den sociala arbetsdelningen påverkar också föräldrarnas egna möjligheter på arbetsmarknaden och sålunda även deras arbetslöshetsrisker. Jag kommer att beakta klasstillhörighet för såväl mor som far. Som indikator för klasstillhörighet väljer jag deras respektive socio-ekonomiska kategori (SEI)³ år 1990.

Vidare varierar arbetskraftsdeltagande med ungdomarnas ålder varför födelsekohort kommer att hållas under kontroll. Vi vet vidare att arbetsmarknaden är etniskt skiktad, och att arbetslösheten är hög bland invandrarna, särskilt de utomeuropeiska (Gustafsson & Ekberg 1995; Ward & Cross

2. Gjorda analyser visar att även om man exkluderar individer som enbart haft en enstaka arbetslöshetsperiod och den varat mindre än tolv veckor så förändras inte mönstret.

3. SEI utgår från vilket yrke individen har, om man är anställd eller egen företagare, vilka utbildningskraven är för yrket, och bland de anställda om man är arbetare eller tjänsteman. Bland arbetarna finns två kvalifikationsnivåer, bland tjänstemännen tre. Se Socioekonomisk indelning (SEI) (1982).

1991). Som empirisk indikator på nationell härkomst har jag valt ungdomarnas födelse-land.⁴

Arbetslösheten och sysselsättningsnivån varierar även regionalt (Gonäs 1989, 1992). Som empirisk indikator för regionala arbetsmarknadsskillnader använder jag arbeidskraftsundersökningarnas värden på sysselsättningsintensitet för län respektive storstäder. Årsmedelvärdena för sysselsättningsintensiteten för kvinnor respektive män används i de analyser som gäller arbetslöshetsperioderna, och medelvärdena av dessa årsmedelvärden 1992–97 används i de analyser som gäller individernas risk för arbetslöshet och återkommande arbetslöshet.

Analys och resultat

Analysenheterna är av två slag: individerna respektive arbetslöshetsperioderna. Individerna är knappt trettioåtta tusen (31 878) varav 75,7 procent av de unga männen och 79,5 procent av de unga kvinnorna har haft minst en period som arbetslös eller i åtgärder. Den andelen är lägre om ingen av föräldrarna varit arbetslös och ökar med ökad arbetslöshetserfarenhet för föräldrarna. Det gäller för både unga kvinnor och unga män och både om modern varit arbetslös och om fadern varit det. Av de unga är det 14,1 procent som har en mor och 8,2 procent som har en far med arbetslöshetserfarenhet.

Risken för återkommande arbetslöshet är påtaglig. Som vi kan se i *tabell 1* så har 19–20 procent av de unga endast *en* arbetslöshetsperiod, lika stor andel har *två* perioder och omkring 40 procent av kvinnorna och 37 procent av männen har *tre eller fler* perioder. Genomsnittet arbetslöshetsperioder är cirka tre.

Antalet arbetslöshetsperioder för de unga är sammanlagt drygt sjuttio tusen varav 49,8

procent tillfaller unga kvinnor och 50,2 procent unga män. En arbetslöshetsperiod⁵ varar i genomsnitt 49 veckor för kvinnornas del och 45 veckor för männen. Återkommande arbetslöshetsperioder⁶ tenderar att bli kortare. Tiden minskar med fem till sex veckor för varje arbetslöshetsperiod, och genomgående är kvinnors tider i genomsnitt cirka fyra veckor längre än mäns.

De unga som har en förälder med arbetslöshetserfarenhet har i genomsnitt längre arbetslöshetsperioder än unga vars föräldrar ej har sådan erfarenhet. För en ung kvinna med en mor med lång arbetslöshetserfarenhet ökar tiden med elva veckor (i genomsnitt), och ökningen är i stort sett lika stor (tio veckor) för unga män med en far med lång arbetslöshet. Den omvända påverkan – mor för sonen och far för dottern – ger också skillnader i förväntad riktning men dessa är mindre. (Det bör påpekas att inga andra oberoende variabler än kön och föräldrars arbetslöshetserfarenhet ingår i dessa analyser.)

Vilka kategorier som varit arbetslösa skall kort beskrivas nedan (redovisas ej tabell). Att ha en mor eller far som är högre tjänsteman verkar ha ”skyddande” effekt mot arbetslöshet och är i stort sett lika stor för unga kvinnor som för unga män. Att vara

4. Följande sex kategorier finns för födelse-land: (1) född i Sverige, (2) född i övriga Norden, (3) född i övriga Europa, USA, Canada eller Oceanien, (4) född i Syd- eller Latinamerika, (5) född i Afrika samt (6) född i Asien.

5. Tiden omfattar både tid som öppet arbetslös samt tid i eventuella arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

6. Den fjärde arbetslöshetskategorin och efterföljande behandlas som samma kategori i ordningen.

född någon annanstans än i Sverige har både positiv och negativ betydelse. Sverigefödda unga kvinnor och unga män ligger på den genomsnittliga arbetslöshetsnivån medan den är lägre för övriga nordenfödda och för personer födda i övriga Europa eller Nordamerika (exklusive Mexiko). Däremot ligger nivåerna högre för personer födda i Latinamerika, Afrika och Asien, särskilt för de

unga männen. De få kvinnor som är födda i Afrika ligger på samma nivå som sverigefödda.

De ungas utbildningsinriktning visar tydligt samhällets könsarbetsdelning. Den största kategorin för de unga männen del, där nästan hälften ingår, är teknik, industri och hantverk; 37,1 procent har sådan utbildningsinriktning på gymnasienivå och 10,8

Tabell 1. Andel arbetslösa, inklusive i arbetsmarknadspolitiska åtgärder (i procent) och arbetslöshetsperiodernas varaktighet (i veckor) januari 1992– juni 1997. Varaktigheten är beräknad enligt Kaplan-Meier-metoden (13,6 procent av perioderna är censurerade).

	Unga kvinnor	Unga män
Arbetslös minst en period under tiden	79,5	75,7
Moderns arbetslöshetserfarenhet		
– ingen arbetslöshetserfarenhet	78,9	74,8
– arbetslöshetserfarenhet under ett till två år	82,5	80,9
– arbetslöshetserfarenhet under tre år eller mer	85,0	82,9
Faderns arbetslöshetserfarenhet		
– ingen arbetslöshetserfarenhet	79,3	75,0
– arbetslöshetserfarenhet under ett till två år	82,7	83,5
– arbetslöshetserfarenhet under tre år eller mer	83,9	84,8
– andel av de unga med enbart en period	19,3	19,9
– andel med två perioder	20,1	18,9
– andel med tre perioder	16,8	14,2
– andel med fyra perioder eller fler	22,6	22,6
– antal arbetslöshetsperioder i genomsnitt (för de arbetslösa)	2,95	2,97
Antalet individer	15 562	16 316
Arbetslöshetsperioders genomsnittliga längd (i veckor)		
– i genomsnitt för alla perioder	49	45
– för första arbetslöshetsperioden	55	51
– för andra arbetslöshetsperioden	49	46
– för tredje arbetslöshetsperioden	45	41
– för fjärde och de därefter följande perioderna	39	35
Arbetslöshetsperiodens längd i genomsnitt		
– mor – ingen arbetslöshetserfarenhet	47	43
– mor – arbetslöshetserfarenhet under ett till två år	53*	49*
– mor – arbetslöshetserfarenhet under tre år eller mer	58*	50*
– far – ingen arbetslöshetserfarenhet	48	43
– far – arbetslöshetserfarenhet under ett till två år	50	49*
– far – arbetslöshetserfarenhet under tre år eller mer	54*	53*
Antal arbetslöshetsperioder	34 957	35 235

* = värdet för kategorin skiljer sig signifikant (på 95%-nivån) från värdet för kategorin mor/far – ingen arbetslöshetserfarenhet.

procent på högskolenivå. Motsvarande andelar för de unga kvinnorna är 3,7 respektive 3,4 procent. Kvinnorna i sin tur har främst en ekonomisk eller samhällsvetenskaplig utbildning på gymnasienivån (20,1 procent) eller en vårdinriktad utbildning på samma kompetensnivå (15,2 procent). Av de unga männen är det enbart 1,7 procent som har en utbildning med vårdinriktning över huvud taget.

Vissa av kategorierna (som bygger på den indelningsgrund som används i de register varifrån utbildningsdata är hämtade) har ytterst få individer. Det är enbart 69 unga män som har en utbildning inriktad mot utbildningssektorn och bland kvinnorna är det enbart 36 personer som finns inom kategorin transport och kommunikation. Dessa få kvinnor är emellertid den grupp som klarat sig bäst när det gäller arbetslöshet. Endast 44,4 procent har varit det.

De kategorier med avseende på utbildningsinriktning som ligger under arbetslöshetsgenomsnittet (för sin könskategori) med minst fem procentenheter är (förutom transport- och kommunikationssektorn) för de unga kvinnornas vidkommande teknik, industri och hantverk med högskolekompetens samt vårdutbildning på samma kompetensnivå. Dessa två utbildningsinriktningar sänker också arbetslöshetsrisken för de unga männen. Trots att det ena är en typisk utbildningsinriktning för män och den andra en (extremt) sådan för kvinnor gäller samma mönster för både unga kvinnor och unga män – i dessa utbildningskategorier är det lägre andelar med arbetslöshetserfarenhet.

De olika aspekterna rörande arbetslöshetsproblematiken för de unga och deras eventuella samband med föräldrarnas arbetslöshetserfarenhet skall nedan analyseras multivariat. Arbetslöshetsaspekterna är, som inledningsvis presenterats, följande tre: (1)

riskan att bli arbetslös, (2) sannolikheten för återkommande arbetslöshet samt (3) sannolikheten att lämna arbetslöshetsstillståndet.

Risken att bli arbetslös

Risken att bli arbetslös analyseras med hjälp av logistisk regression,⁷ en gemensam modell för de två könskategorierna och en könsuppdelad. De variabler som beskrivits ovan i det deskriptiva avsnittet ingår som oberoende variabler. Vi kan i *tabell 2* se att det inte föreligger några signifikanta skillnader mellan unga kvinnor och unga män när det gäller risken för att bli arbetslös. Faderns respektive moderns arbetslöshetserfarenhet har emellertid olika relativ betydelse för unga kvinnor jämfört med unga män. Faderns arbetslöshetserfarenhet, oavsett om den varit kortare eller längre, ger ingen signifikant förhöjd risk för döttrarnas vidkommande, medan den klart ökar arbetslöshetsrisken för sönerns del med omkring 50 procent. Moderns arbetslöshetserfarenhet ökar risken för både döttrar och söner, även om den relativa effekten (i förhållande till referenskategorin) är något lägre än den för faderns. Nivån är dessutom något högre för sönerna än för döttrarna. När det gäller risken att bli arbetslös har således mödrars arbetslöshetserfarenhet betydelse både för döttrar och söner medan faderns främst tycks ha det för sönerns del.

Klassbakgrund på faderns sida har positiv betydelse för flickornas del (dvs sänkta relativa risker i förhållande till referens-

7. Om värdet för en variabels enskilda kategori uppvisar statistisk signifikans men inte variabeln som helhet (enligt gängse gränser) kommer värdet för den enskilda kategorin inte att betraktas som ett signifikant sådant (Menard 1995, s 52).

kategori (fadern är okvalificerad arbetare) om fadern är tjänsteman på mellannivå eller högre, medan den positiva effekten för pojkarnas del endast gäller om fadern är högre tjänsteman. Klassbakgrund på moderns sida däremot har signifikant effekt enbart för döttrarna och det i icke förväntad riktning. I förhållande till referenskategori (modern okvalificerad arbetare) så löper flickorna med en mor som är kvalificerad arbetare eller tjänsteman på mellannivå högre risk för arbetslöshet.

Ju yngre man är desto högre är den relativa arbetslöshetsrisken. Det gäller både för unga kvinnor och unga män. Däremot har vi klara könsskillnader när det gäller vilken betydelse utländsk härkomst har. Unga män från Latinamerika, Afrika och Asien har betydligt sämre odds i detta avseende (upp till mer än två och en halv gång jämfört med att vara född i Sverige). Dessa skillnader finns inte alls för de unga kvinnornas del, det är enbart asienfödda som uppvisar förhöjda risker. Möjligen står en högre an-

Tabell 2. Relativ risk (oddskvoter) att någon gång under tidsperioden januari 1992– juni 1997 ha varit arbetslös, inklusive i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I modellen kontrolleras för om mor och/eller far saknas (i materialet). Logistisk regression.

	Totalt	Kvinnor	Män
<i>Genus</i>			
man (referenskategori)	1		
kvinnor	1,03	–	–
<i>Far – arbetslöshetsrelaterad inkomst 1985–90</i>			
inget år (referenskategori)	1	1	1
under ett till två år	1,29***	1,12	1,46***
under tre år eller längre	1,32**	1,12	1,56**
<i>Mor – arbetslöshetsrelaterad inkomst 1985–90</i>			
inget år (referenskategori)	1	1	1
under ett till två år	1,24***	1,17*	1,32***
under tre år eller längre	1,42***	1,38**	1,47***
<i>Fars klasstillhörighet (1990)</i>			
okvalificerad arbetare (referenskategori)	1	1	1
kvalificerad arbetare	0,94	0,87	1,00
lägre tjänsteman	0,98	0,85	1,11
tjänsteman på mellannivå	0,92	0,86*	0,97
högre tjänsteman inklusive prof egenföretagare	0,77***	0,73***	0,81**
företagare inklusive jordbrukare	0,88*	0,82*	0,93
ej klassificerad	1,01	0,81	1,22
ej sysselsatt	1,08	0,95	1,20*
<i>Mors klasstillhörighet (1990)</i>			
okvalificerade arbetare (referenskategori)	1	1	1
kvalificerad arbetare	1,06	1,21*	0,97
lägre tjänsteman	0,95	0,91	1,01
tjänsteman på mellannivå	1,07	1,16*	1,01
högre tjänsteman inklusive prof egenföretagare	0,86*	0,89	0,85
företagare inklusive jordbrukare	0,99	0,97	1,00
ej klassificerad	1,04	1,00	1,11
ej sysselsatt	1,00	1,03	0,98

del utlandsfödda kvinnor helt utanför arbetskraften.

De ungas utbildningsinriktning uppvisar också intressanta könskiljande effekter. När det gäller risken för att bli arbetslös tycks utbildningens inriktning vara mer särskiljande för de unga kvinnornas del än för de unga männen. För båda kategorierna gäller att utbildning inriktad på teknik, industri och hantverk på högskolenivå reducerar riskerna. Det gör det dessutom för de unga kvinnornas del när det gäller utbildning inriktad på transport och kommunikation samt vårdutbildning både på gymnasie- och högskolenivå. Förhöjda arbetslöshetsrisker

har de unga kvinnor som har en gymnasieutbildning med humanistisk-estetisk inriktning samt de med ospecificerade utbildningar, medan det för de unga männen del enbart gäller dem med pedagogisk inriktning. Alla jämförelser här är gjorda med kategorin: allmän utbildning på gymnasienivå.

Hur arbetsmarknaden ser ut i regionen har slutligen mycket påtagliga samband med arbetslöshetsriskerna, och den relativa betydelsen tycks vara större för de unga kvinnornas vidkommande. En genomsnittlig ökning av den regionala sysselsättningsintensiteten med *en* procentenhet minskar

Tabell 2 forts.

	Totalt	Kvinnor	Män
<i>Födelseår</i>	***	***	***
	1,31***	1,32***	1,31***
<i>Födelseland</i>	***		***
Sverige (referenskategori)	1	1	1
övriga Norden	0,96	1,01	0,91
övriga Europa, USA, Canada eller Oceanien	0,98	0,91	1,07
Latinamerika	2,03**	1,61	2,71**
Afrika	1,59	1,12	2,23*
Asien	1,82***	1,52	2,22***
<i>Utbildningsinriktning (1994)</i>	***	***	***
allmän utbildning under gymnasienivå	0,99	0,94	1,05
allmän inriktning på gymnasienivå (referens kategori)	1	1	1
humanistisk/estetisk på gymnasienivå	1,60**	1,67*	1,49
humanistisk/estetisk på högskolenivå	1,12	1,01	1,30
pedagogisk	1,36**	1,20	2,14*
samhällsvetenskaplig/ekonomisk på gymnasienivå	0,92	0,92	0,92
samhällsvetenskaplig/ekonomisk på högskolenivå	1,04	1,03	1,05
teknik, industri och hantverk på gymnasienivå	0,98	1,03	1,03
teknik, industri och hantverk på högskolenivå	0,64***	0,51***	0,72***
transport och kommunikation	0,62**	0,21***	0,82
vård på gymnasienivå	0,86*	0,77**	1,43
vård på högskolenivå	0,72**	0,67**	0,72
utbildning för lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	1,05	1,40	1,01
service, bevakning, militär tjänst	0,89	0,93	0,78
ej specificerad	1,38**	1,54*	1,30
<i>Sysselsättningsintensitet (regionalt medelvärde 1992–97)</i>	***	***	***
	0,92***	0,91***	0,94***

Signifikansnivåer: * = p<0,05; ** = p<0,01; *** = p<0,001.

arbetslöshetsrisken för de unga kvinnorna med 10,5 procent och för de unga männen med 6,6 procent.

Återkommande arbetslöshet

Frågan om återkommande arbetslöshet analyseras med hjälp av linjär regression⁸ (tabell 3). Det visar sig att även denna aspekt av ungas arbetslöshetsproblematik är relaterad till föräldrarnas arbetslöshetserfarenhet. Här har faderns arbetslöshetserfarenhet betydelse för både döttrarnas och sönernas del. Antalet arbetslöshetsperioder ökar med i genomsnitt 7–8 procent för både döttrar och söner

när pappan har kort tids arbetslöshet, och procentandelen ökar till drygt 10 för sönernas vidkommande och till hela 13 för döttrarnas del när han har lång. Effekten från moderns sida är omkring 5 procents ökning för sönerna, medan den för döttrarnas del endast ger signifikant effekt (9 procents ökning) om den varit kort.

8. För kategorierna inom de olika kategorivariablerna har dymmyvariabler konstruerats där referenskategorierna är desamma som vid den föregående logistiska regressionsmodellen.

Tabell 3. Olika faktorerers effekter på arbetslöshetens (inklusive arbetsmarknadspolitiska åtgärder) återkomst. Den beroende variabeln är den naturliga logaritmen av antalet arbetslöshetsperioder. Ostandardiserade regressionskoefficienter och motsvarande t-värdens signifikansnivå.

	Unga kvinnor	Unga män
<i>Födelseår</i>	-0,013***	-0,004
<i>Far – arbetslöshetsrelaterad inkomst 1985–90</i>		
ingen (referenskategori)		
under ett till två år	0,083***	0,073**
under tre år eller längre	0,106**	0,133***
<i>Mor – arbetslöshetsrelaterad inkomst 1985–90</i>		
ingen (referenskategori)		
under ett till två år	0,086***	0,051*
under tre år eller längre	0,040	0,064*
<i>Fars klasstillhörighet (1990)</i>		
okvalificerad arbetare (referenskategori)		
kvalificerad arbetare	0,006	0,022
lägre tjänsteman	0,038	0,004
tjänsteman på mellannivå	0,041*	0,023
högre tjänsteman inklusive prof egenföretagare	-0,002	0,024
företagare inklusive jordbrukare	-0,007	-0,002
ej klassificerad	0,051	0,120***
ej sysselsatt	0,065**	0,048*
<i>Mors klasstillhörighet (1990)</i>		
okvalificerad arbetare (referenskategori)		
kvalificerad arbetare	0,041	0,007
lägre tjänsteman	-0,003	-0,005
tjänsteman på mellannivå	0,130	0,015
högre tjänsteman inklusive prof egenföretagare	-0,134	-0,031
företagare inklusive jordbrukare	0,028	0,017
ej klassificerad	0,021	0,015
ej sysselsatt	0,023	0,013

Föräldrars klassbakgrund har ingen speciellt särskiljande betydelse när det gäller frågan om återkommande arbetslöshet. Det är endast någon enstaka kategori på faderns sida som har signifikant effekt.

För de unga kvinnornas del men inte för de unga männens har ”yngre yngre” något lägre sannolikhet (en procent) än ”äldre yngre” för återkommande arbetslöshet. Att vara utlandsfödd, jämfört med att vara född i Sveige, ökar däremot sannolikheten för återkommande arbetslöshet mer påtagligt. Det gäller särskilt de som är födda i Latinamerika eller Asien. Unga kvinnor och unga män födda i Latinamerika har en dryg 20

procentig ökning av antalet arbetslöshetsperioder, de asienfödda unga männen har drygt 10 procents ökning medan den inte är signifikant för de asienfödda unga kvinnorna.

Den faktor som tycks vara mest betydelsefull för sannolikheten för återkommande arbetslöshet är utbildningens inriktning och dess kvalifikationsnivå. Om vi börjar med de unga kvinnorna så reducerar i stort sett alla högskoleutbildningar antalet arbetslöshetsperioder med mellan 7 och 35 procent; den lägsta nivån gäller pedagogisk inriktning, den högsta med inriktning mot teknik, industri och hantverk. Den

Tabell 3 forts.

	Unga kvinnor	Unga män
<i>Födelseland</i>		
Sverige (referenskategori)		
övriga Norden	0,020	-0,016
övriga Europa, USA, Canada eller Oceanien	-0,075	0,062
Latinamerika	0,222**	0,253**
Afrika	0,209	0,134
Asien	0,072	0,118*
<i>Utbildningsinriktning (1994)</i>		
allmän utbildning under gymnasienivå	-0,137	0,341**
allmän utbildning på gymnasienivå (referenskategori)		
humanistisk/estetisk på gymnasienivå	-0,024	-0,033
humanistisk/estetisk på högskolenivå	-0,147*	-0,053
pedagogisk	0,349***	-0,054
samhällsvetenskaplig/ekonomisk på gymnasienivå	-0,077*	-0,125***
samhällsvetenskaplig/ekonomisk på högskolenivå	-0,080***	-0,207***
teknik, industri och hantverk på gymnasienivå	-0,172***	-0,093***
teknik, industri och hantverk på högskolenivå	0,060	-0,283***
transport och kommunikation	-0,359***	0,019
vård på gymnasienivå	-0,070	0,012
vård på högskolenivå	-0,048**	0,242*
utbildning för lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	-0,202***	0,015
service, bevakning, militär tjänst	0,025	0,015
ej specificerad	0,014	-0,054
<i>Sysselsättningsintensitet (regionalt medelvärde 1992–97)</i>	-0,013***	-0,013***
<i>Konstant</i>	0,869***	0,880***

Signifikansnivåer: * = $p < 0,05$; ** = $p < 0,01$; *** = $p < 0,001$; Adj $R^2 = 0,030$ (unga kvinnor); = $0,032$ (unga män).

senare inriktningen, men på gymnasienivå, reducerar också sannolikheten för återkommande arbetslöshet men i betydligt lägre grad (6 procent) och detsamma gäller vårdutbildning på samma kompetensnivå (5 procent). För de unga männen vidkommande så gäller samma mönster för högskoleutbildningar med samhällsvetenskaplig-ekonomisk, teknisk-industriell-hantverksmässig inriktning samt vårdinriktning (sannolikheten reduceras med 20–28 procent) samt teknisk-industriell-hantverksmässig inriktning på gymnasienivå (10 procent). För unga män med utbildning under gymnasienivå ökar antalet arbetslöshetsperioder med 34 procent, vilket är ett utfall som inte alls återfinns för de unga kvinnorna. Alla jämförelser när det gäller utbildningsinriktning är gjorda med kategorin: allmän utbildning på gymnasienivå.

Den genomsnittliga sysselsättningsnivån slutligen reducerar antalet arbetslöshetsperioder med en dryg procent vid en procents ökning av sysselsättningsintensiteten och det gäller lika för unga kvinnor och unga män.

Att lämna arbetslöshetstillståndet

Den tredje aspekten på arbetslöshetsproblematiken för de unga gäller möjligheterna att lämna arbetslöshetstillståndet – eller med andra ord – att inte bli kvar i arbetslöshet. Båda värdena kan erhållas från samma analysmodell. Det första måttet är chansen (hazardrisken) att lämna arbetslöshetstillståndet, det andra måttet är hur lång tid som gått (survival) när en viss andel, t ex hälften, av de arbetslösa fortfarande finns kvar i tillståndet. Även i dessa analyser ingår samma oberoende variabler som för de logistiska regressionsmodellerna ovan men därutöver tillkommer två. Det är dels en variabel som mäter vilket år arbetslöshetsperioden slutade (med år 1995 som referens-

kategori), dels en variabel för vilken arbetslöshetsperiod det gäller (med den första perioden som referenskategori). Dessutom visar här åldersvariabeln individens ålder vid arbetslöshetsperiodens slut.

När det gäller frågan om hur länge arbetslöshetsperioderna varar kunde vi redan i tabell 1 konstatera att perioderna i genomsnitt blev längre när föräldrarna hade arbetslöshetserfarenhet, och att flickornas perioder genomgående var längre än pojkarnas. I dessa analyser har inga andra oberoende variabler ingått. Den multivariata analysen (Cox' proportionella hazardmodell) visar att ju längre tiden går desto större andel kvinnor jämfört med män är kvar i arbetslöshet. Vid medianvärdet (då hälften av varje grupp finns kvar i tillståndet) har kvinnorna fyra veckor längre tid i arbetslöshet än männen, och vid tredje kvartilen (när en fjärdedel finns kvar) är skillnaden åtta veckor. Andra analyser visar också att unga män i relativt större utsträckning avslutar en arbetslöshetsperiod på grund av att de fått ett arbete, medan kvinnorna relativt männen gör det för att fortsätta med utbildning eller av någon annan orsak (Soidre 1999).

Om vi ser till de övriga variablerna i *tabell 4* så kvarstår effekterna av föräldrarnas arbetslöshet även i den multivariata modellen. Återigen gör sig faderns arbetslöshetserfarenhet påmind främst för sönerns del för vilka variabeln som sådan ger signifikant utslag, dvs sannolikheten att utträda ur arbetslöshetstillståndet minskar. Tendens finns också att faderns arbetslöshet påverkar flickornas möjligheter om fadern varit långvarigt arbetslös. Moderns arbetslöshetserfarenhet har däremot effekt för både döttrarna och sönerna, den tycks vara större än faderns och dess relativa betydelse verkar också vara mer påtaglig för döttrarnas del jämfört med sönerns.

Tabell 4. Relativ risk att avsluta en arbetslöshetsperiod (inklusive arbetsmarknadspolitiska åtgärder) januari 1992–juni 1997. Cox' proportionella hazard-modell. I modellen kontrolleras för om mor och/eller far saknas (i materialet). Antalet perioder i analysen för unga män = 34 194, varav 11,7 procent censurerade; antal för unga kvinnor = 34 029, varav 15,6 procent censurerade (**tabell 4 fortsätter på nästa sida**).

	Unga kvinnor	Unga män
<i>Far – arbetslöshetsrelaterad inkomst 1985–90</i>		*
Inget år (referenskategori)	1	1
Under ett till två år	1,00	0,95*
Under tre år eller längre	0,92	0,95
<i>Mor – arbetslöshetsrelaterad inkomst 1985–90</i>	***	***
Inget år (referenskategori)	1	1
Under ett till två år	0,92***	0,95*
Under tre år eller längre	0,87***	0,93**
<i>Faderns klasstillhörighet (1990)</i>	***	***
okvalificerad arbetare (referenskategori)	1	1
kvalificerade arbetare	1,02	0,99
lägre tjänsteman	1,09**	1,05
tjänsteman på mellannivå	1,09***	1,06**
högre tjänsteman inklusive prof egenföretagare	1,15***	1,13***
företagare inklusive jordbrukare	1,07*	1,10***
ej klassificerad	1,13***	1,04
ej sysselsatt	1,04	1,01
<i>Moderns klasstillhörighet (1990)</i>	***	
okvalificerade arbetare (referenskategori)	1	1
kvalificerade arbetare	1,08***	1,02
lägre tjänsteman	1,09***	1,09***
tjänsteman på mellannivå	1,20***	1,12***
högre tjänsteman inklusive prof egenföretagare	1,27***	1,12***
företagare inklusive jordbrukare	1,07*	1,05
ej klassificerad	1,05	1,04
ej sysselsatt	1,03	0,95*
<i>Ålder (vid arbetslöshetsperiodens slut)</i>	***	***
	0,94***	0,92***
<i>Födelseland</i>		
Sverige (referenskategori)	1	1
övriga Norden	1,01	1,00
övriga Europa, USA, Canada eller Oceanien	1,00	0,98
Latinamerika	1,20(**)	1,01
Afrika	0,98	0,89
Asien	1,00	0,97
<i>Utbildningsinriktning (1994)</i>	***	***
allmän inriktning under gymnasienivå	0,85***	0,80***
allmän inriktning på gymnasienivå (referens kategori)	1	1
humanistisk/estetisk på gymnasienivå	0,96	0,84**
humanistisk/estetisk på högskolenivå	1,34***	1,37**
pedagogisk	1,30***	1,17
samhällsvetenskaplig/ekonomisk på gymnasienivå	0,89***	0,92**
samhällsvetenskaplig/ekonomisk på högskolenivå	1,35***	1,39***
teknik, industri och hantverk på gymnasienivå	0,88***	0,90***

Tabell 4 forts.

	Unga kvinnor	Unga män
<i>Utbildningsinriktning (1994)</i>	***	***
teknik, industri och hantverk på högskolenivå	1,25***	1,30***
transport och kommunikation	1,22	0,91
vård på gymnasienivå	0,83***	0,88*
vård på högskolenivå	1,26***	1,62***
utbildning för lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	0,89	0,95
service, bevakning, militär tjänst	0,78***	0,96
ej specificerad	0,85***	0,98
<i>Sysselsättningsintensitet (regionala årsmedeltal)</i>	***	***
	1,04***	1,02***
<i>År arbetslöshetsperioden slutade</i>	***	***
1992	2,09***	2,32***
1993	1,49***	1,53***
1994	1,16***	1,18***
1995 (referens kategori)	1	1
1996	0,87***	0,88***
1997	0,28***	0,33***
<i>Arbetslöshetsperiod</i>	***	***
den första (referens kategori)	1	1
den andra	1,56***	1,52***
den tredje	2,16***	2,05***
den fjärde och följande	3,08***	3,19***

Signifikansnivåer: * = $p < 0,05$; ** = $p < 0,01$; *** = $p < 0,001$.

”Bättre” klassbakgrund, både på moderns och faderns sida, ökar chanserna att utträda ur arbetslöshetstillståndet och det verkar vara klasseffekten på mammans sida som ger störst utslag (relativt referenskategori). De relativa effekterna härvidlag verkar dessutom vara störst för döttrarnas vidkommande.

Chanserna att utgå ur arbetslöshetsituationen tycks också minska under perioden. De är högst 1992 för att därefter avta. Det tycks däremot inte bli svårare att komma ur arbetslöshetstillståndet ju fler arbetslöshetsperioder man har. Tvärtom! Chansen är störst efter den fjärde perioden, och det kunde ju också konstateras ovan att arbetslöshetsperioderna blir cirka fyra veckor kortare per gång. Dessa förhållanden kan bero på att särskilda ansträngningar kanske görs

från arbetsförmedlingens sida och/eller från den arbetsökandes sida när arbetslöshetsperioderna återkommer. Men det kan också vara ett tecken på att de unga har kortare och mer tillfälliga anställningskontrakt.

Ju äldre man är desto större är sannolikheten att man blir kvar i arbetslöshet, och det kan hänga samman med att ”yngre yngre” i större utsträckning går till utbildning än till arbete jämfört med ”äldre yngre”. De yngstas möjligheter till arbete har visat sig vara begränsad (Soidre 1999). Däremot tycks det inte vara av någon större betydelse om man är född i Sverige eller utomlands för sannolikheten att bli kvar i arbetslöshetstillståndet; tendensen för unga kvinnor födda i Latinamerika visar snarare på högre chanser att avsluta en arbetslöshetsperiod än sverigefödda.

Högskoleutbildning, med undantag för humanistisk-estetisk inriktning, tycks vara den faktor som har störst betydelse för chansen att avsluta en arbetslöshetsperiod. För de unga männen del ökar sannolikheten för utträde ur arbetslöshet med mellan 30 och 62 procent, för de unga kvinnornas del är den relativa nivån lägre och spridningen mindre (21 till 35 procent). Däremot har inte gymnasieutbildningar – ens de yrkesinriktade – den effekten. Yrkesinriktade gymnasieutbildningar har tvärtom många gånger en fördröjande effekt på avregistrering; möjligen är avregistrering för fortsatt utbildning inte så vanligt för dessa kategorier. Alla jämförelser rörande utbildning är gjorda med kategorin: gymnasieutbildning med allmän inriktning.

Som förväntat bidrar även sysselsättningsnivån i regionen till sannolikheten att förkorta arbetslöshetstiden, och den tycks ha större relativ betydelse för unga kvinnor jämfört med unga män.

Sammanfattning och diskussion

Jag har kunnat konstatera att föräldrars arbetslöshetserfarenhet under ungdomars uppväxt påverkar arbetslöshetsriskerna senare för de unga. Den ökar risken för *att bli* arbetslös, den ökar sannolikheten för *återkommande* arbetslöshet, den förlänger

arbetslöshetstiden och ökar risken att *bli kvar* i arbetslöshetstillståndet. Sambandet mellan föräldrars arbetslöshetserfarenhet och olika aspekter av vuxna barns arbetslöshetsrisker gäller för båda föräldrarna och för både unga kvinnor och unga män. Och vi kan när det gäller dessa samband se ett tydligt könsmonster. När det gäller både risken att bli arbetslös och risken att bli kvar i arbetslöshet tycks faderns arbetslöshetserfarenhet ha statistiskt säkerställd effekt främst för sönnernas vidkommande och inte för dottrarnas. Moderns arbetslöshetserfarenhet däremot har betydelse för både döttrar och söner och effekterna är i stort sett lika stora för de båda könskategorierna. *Figur 1* sammanfattar resultaten.

Hur skall då detta könsmonster förklaras? Varför är effekterna av moderns arbetslöshetserfarenhet mer symmetrisk könsmässigt, dvs ganska lika för döttrar och söner, medan effekterna för faderns vidkommande slår betydligt mer för sönnernas del? Här skall ett par preliminära förklaringsansatser ges. Dessa kan (återigen) sökas i samhällets könsarbetsdelning. Den könsarbetsdelningen har två huvuddimensioner: Den ena rör utbildningsval och arbetsmarknad, den andra handlar om familjen och det asymmetriska föräldraskapet.

När arbetsmarknaden förändras så snabbt som den gjort under nittioalet, en process

Figur 1.

	Unga kvinnor				Unga män			
	Moderns arbetslöshetserfarenhet		Faderns arbetslöshetserfarenhet		Moderns arbetslöshetserfarenhet		Faderns arbetslöshetserfarenhet	
	kort	lång	kort	lång	kort	lång	kort	lång
Att bli arbetslös	+	+			+	+	+	+
Återkommande arbetslöshet	+		+	+	+	+	+	+
Att bli kvar i arbetslöshet	+	+			+	+	+	

som började redan tidigare, var det många arbeten som försvann. Det gäller både "mansarbeten" inom tillverkningsindustrin och byggsektorn och "kvinnoarbeten" inom kontors- och omsorgssektorn. Med de könsstereotypa utbildningsval de unga tycks göra, och med det sätt som arbetsmarknaden fungerar ur könssynpunkt, är det rimligt att finna ett samband mellan mödrars arbetslöshet och döttrars samt mellan faders arbetslöshet och söners. Däremot är det svårare att inom den ramen hitta förklaringen till sambandet mellan mödrars och söners arbetslöshet.

Det leder till den andra dimensionen av könsarbetsdelningen som har att göra med familjen och det asymmetriska föräldraskapet (Liljeström 1992; jfr även Chodorow 1978). Visserligen förvärvsarbetar mödrar, särskilt de med större barn, i mycket stor utsträckning, och de gjorde de särskilt under senare delen av 1980-talet. Men trots det ökade kvinnliga förvärvsarbetet fortlever ett asymmetriskt föräldraskap med dess könsmissigt skilda ansvar för (familje)omsorg och (familje)försörjning (Hörnqvist 1997; Bäck-Wiklund & Bergsten 1997). Det asymmetriska föräldraskapet (re)producerar könsolikhet och könsojämlikhet till nästa generation via socialisationsprocessen och många för-givet-tagna förhållanden i familjernas vardagsliv (Morgan 1996). Men det asymmetriska föräldraskapet har också

sociala konsekvenser som inte nödvändigtvis behöver vara könsspecifika.

Moderns arbetslöshet under uppväxten är, som ovan visats, långt ifrån betydelselös för hennes vuxna barns livschanser. En av mekanismerna bakom detta kan vara att den stress, oro eller missnöje som moderns arbetslöshet utlöser hos henne också verkar begränsande för hennes möjligheter att vara "den primäre föräldern" i hemmet, den som ger stöd och omsorg till de övriga i familjen även om hon i en objektiv mening nu kunde ha mer tid för "familjeomsorgen". Detta genererar därmed sämre möjligheter för hennes barn, för *både* döttrar och söner.

Faderns föräldraroll som den "sekundäre föräldern" i hemmet men den huvudsaklige familjeförsörjaren har i gengäld annorlunda konsekvenser för barnen. Försörjaren är en manlig roll och den föreställningen är seglivad. Den fortlever trots att kvinnor idag i allmänhet förvärvsarbetar och i praktiken även är försörjare (Björnberg 1992). I familjen förmedlas denna roll främst till sonen via könssocialisationen och könsbundna förväntningar. Det är inte så att man anser att döttrar inte skall förvärvsarbeta i vuxen ålder, men det är sonen som i sitt vuxenliv är Försörjaren. När nu fadern har misslyckats härvidlag, vilket sker särskilt vid långvarig arbetslöshet, förlorar sonen den identifikationsmöjligheten och förebilden.

Referenser

- Ahrne G & Roman C (1997) *Hemmet, barnen och makten*. SOU 1997:139. Fritzes, Stockholm.
- AKU Arbetskraftsundersökningen. Årsmedeltal. SCB, Stockholm (årg 1993–98).
- Ashton D, Maguire M & Spilsbury M (1990) *Restructuring the Labour Market. The Implication for Youth*. Mac Millan, London.
- Behrenz L, Delander L & Nyberg E (1994) "Ungdomsarbetslöshet i Sverige" i *Ungdomsarbetslösheten i de nordiska länderna – orsaker, utveckling, åtgärder*. TemaNord 1994:557, Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn.
- Björnberg U (1992) "Tvåförsörjarfamiljen i teori och verklighet" i Acker m fl, *Kvinnors och mäns liv och arbete*. SNS Förlag, Stockholm.
- Bäck-Wiklund M & Bergsten B (1997) *Det moderna föräldraskapet*. Natur och Kultur, Stockholm.
- Carle J (1992) *Ungdomsarbetslöshet. Välfärd och livsstil*. Monografi nr 48, Sociologiska institutionen, Göteborgs Universitet.
- Chodorow N (1978) *The Reproduction of Mothering*. Univeristy of California Press, Berkely.
- Fagin L & Little M (1984) *The Forsaken Families*. Penguin Books, Harmondsworth.
- Forsberg G (1992) "Kvinnor och män i arbetslivet" i Acker m fl, *Kvinnors och mäns liv och arbete*. SNS Förlag, Stockholm.
- Furåker B & Soidre T (1999) "Marginaliseringsmönster på arbetsmarknaden" i Gullberg A & Börjeson M (red) *I vuxenlivets väntrum*. Boréa Bokförlag, Umeå.
- Fürst G (1985) *Reträtten från mansjobben*. Doktorsavhandling, Monografi nr 34, Sociologiska institutionen, Göteborgs Universitet.
- Gallie D, Gershuny J & Vogler C (1994) "Unemployment, the Household and Social Networks" i Gallie D, Marsh C & Vogler C (red) *Social Change and the Experience of Unemployment*. Oxford University Press, Oxford.
- Gallie D & Marsh C (1994) "The Experience of Unemployment" i Gallie D, Marsh C & Vogler C (red) *Social Change and the Experience of Unemployment*. Oxford University Press, Oxford.
- Gonäs L (1989) *En fråga om kön. Kvinnor och män i strukturomvandlingens spår*. Arbetslivscentrum, Stockholm.
- Gonäs L (1992) *Industriomvandling i välfärdsstaten*. Arbetslivscentrum, Stockholm.
- Gustafsson B & Ekberg J (1995) *Invandrare på arbetsmarknaden*. SNS Förlag, Stockholm.
- Hörnqvist M (1997) "Familjeliv och arbetsmarknad för män och kvinnor" i Ahrne G & Persson I (red) *Familj, makt och jämställdhet*. SOU 1997:138, Fritzes, Stockholm.
- Jonung C (1997) "Yrkessegregeringen mellan män och kvinnor" i Persson I & Wadensjö E (red) *Glastak och glasväggar? Den könssegregerade arbetsmarknaden*. SOU 1997:137, Fritzes, Stockholm.
- Korpi W (1995) *Arbetslöshet och arbetslöshetsförsäkring i Sverige. En studie bland arbetslöshetskassornas medlemmar*. EFA-rapport nr 35, Arbetsmarknadsdepartementet, Stockholm.
- Kvinnors arbetsmarknad. 1990-talet – återtågets årtionde?* (1993) Arbetsmarknadsdepartementet, Ds 1993:8, Stockholm.
- Liljeström R (1992) *Uppväxtvillkor. Samspelet mellan barn och vuxna i ett föränderligt samhälle*. Publica, Stockholm.
- Marsden D & Duff E (1975) *Workless: Some Unemployed and Their Families*. Penguin Books, Harmondsworth.
- Menard S (1995) *Applied Logistic Regression Analysis*. Sage University Papers series on Quantitative Applications in the Social Sciences, Sage, Thousand Oaks, CA.
- Morgan D (1996) *Family Connections*. Polity Press, Oxford.
- Møller I H (1996) "Marginalisering på arbetsmarknaden". *Socialvetenskaplig Tidskrift*, vol 3: 1–2, s 24–44.
- Nermo M (1994) "Den ofullbordade jämställdheten" i Fritzell J & Lundberg O (red) *Vardagens villkor*. Brombergs, Stockholm.
- Nermo M (1997) "Yrkessegregering efter kön – ett internationellt perspektiv" i Persson I & Wadensjö E (red) *Glastak och glasväggar? Den könssegregerade arbetsmarknaden*. SOU 1997:137, Fritzes, Stockholm.
- Nordenmark M (1995) "'Kvinnlig' och 'manlig' arbetslöshet". *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg 1, nr 1, s 31–43.
- Nordenmark M (1997) "Arbetslöshet, kön och familjeliv" i Ahrne G & Persson I (red) *Familj, makt och jämställdhet*. SOU 1997:138.
- Payne J (1987) "Does Unemployment Run in Families? Some Findings from the General Household Survey" *Sociology*, vol 31, s 199–214.

- Schröder L (1991) *Springpojkar och språngbrädor*. Doktorsavhandling, Institutet för social forskning 18, Stockholms universitet.
- Schröder L (1994) "Effekten av insatserna mot ungdomsarbetslösheten – Sverige" i *Ungdomsarbetslösheten i de nordiska länderna – orsaker, utveckling, åtgärder*. TemaNord 1994:557, Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn.
- Schröder L (1995) *Ungdomars etablering på arbetsmarknaden – från femtiotal till nittiotal*. EFA-rapport nr 38, Stockholm.
- Scott M (1994) (red) *Gender Segregation and Social Change*. Oxford University Press, Oxford.
- Socioekonomisk indelning (SEI) (1982) Meddelanden i samordningsfrågor 1982:4. SCB, Stockholm.
- Soidre T (1999) "Kön, generation och arbetslöshet" i Gullberg A & Börjeson M (red) *I vuxenlivets väntrum*. Boréa Bokförlag, Umeå.
- Ward R & Cross M (1991) "Race, Employment and Economic Change" i Brown P & Scase R (red) *Poor Work. Disadvantage and Division of Labour*. Open University Press, Milton Keynes & Philadelphia.
- Wernersson J (1983) *Könsroller och tidiga föreställningar om yrkesval*. Rapport från Pedagogiska institutionen 1983:05, Göteborgs universitet.
- Winefield A H (1993) *Growing Up with Unemployment: A longitudinal Study of its Psychological Impact*. Routledge, London.